

УДК 2.1:159.9

Одинець О.А. Аспірантка спеціальності 033 Філософія**Науковий керівник: Осетрова О. О. д-р. філос.н., професор ДГУ ім. О. Гончара***(Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», м. Дніпро, Україна)***ІНТЕГРАТИВНА МОДЕЛЬ ЗДОРОВ'Я**

У сучасній науковій парадигмі цілісності людини актуальною проблемою є дослідження взаємодії між її духовними, психоемоційними та соматичними аспектами. Дисбаланс внутрішнього світу індивіда та його взаємин з оточенням призводить до соціальних криз, в тому числі порушень здоров'я, що вимагає поглибленого філософського аналізу. Зв'язок між різними рівнями буття та фізіологічними процесами становить основу інтегрального підходу до концепції здоров'я. Ідея цілісності буття та здоров'я, яка включає духовний розвиток, досліджується в роботах таких авторів, як О. Біланов, О.Висоцька, В. Копа, О. Осетрова, М. Романенко, Ю. Шабанова та інших. Історико-філософський аналіз — від античних концепцій до неоплатонізму — обґрунтовує єдність тіла і духу, що підтверджується працями Я. Бьоме, М. Шелера, Г. Гакена та інших мислителів. Відсутність уніфікованої моделі, яка б інтегрувала рівні буття з параметрами фізичного здоров'я, висуває потребу у створенні універсальної моделі цілісного здоров'я, що і становить основну мету даного дослідження.

Концепція троїстості людини, як «дух-душа-тіло» простежується від середньовічної філософії до сучасних часів. ВООЗ визначає здоров'я через фізіологічні, психічні та соціальні аспекти, останні з яких часто замінюють духовну складову, що обмежує можливість комплексного, холістичного підходу до здоров'я. Зважаючи на те, що «тіло» в системі «дух-душа-тіло» є віддзеркаленням «духу», важливо дослідити структуру самого «духу». Я. Бьоме в своїй праці «Аврора» визначає його через сім основних якостей, що дозволяє розробити семирівневу модель людської сутності. Семирівнева модель людини доповнюється трьома надсистемними рівнями, що пов'язані з концепцією Бога-Отця за Бьоме. Це утворює десятирівневу причинно-холістичну структуру буття і здоров'я.

Український мислитель В. Поляков, засновник міждисциплінарного напрямку універсології, також пропонує семирівневу модель буття, що охоплює фізичний, емоційний, ментальний, соціальний, колективний, суспільно-ціннісний і світоглядний рівні, та надсистемний комплекс. Ця модель також має надсистемний фактор та стає основою для Універсальної наукової картини світу (УНКС), представлені послідовницею В. Полякова М. Колесник у 2020 році [1]. В. Поляков вводить інтегративний підхід до взаємодії людини із зовнішнім середовищем, акцентуючи увагу на базових потребах, які формують аксіологічну ієрархію, що включає: 1. Безпека і біологічні потреби; 2. Емоційна відкритість; 3. Ментальна активність, професійна реалізація; 4. Прийняття, любов і соціальна адаптація; 5. Постійна роль у колективах; 6. Ієрархічні цінності та соціальні відносини; 7. Життєві цілі та перспективи. В. Поляков підкреслює, що незадоволення якийсь з семи базових потреб позначається на психологічному стані людини, що, у свою чергу, впливає на її фізичне здоров'я. Ця думка підтверджує ідеї М. Шелера у його праці «Положення людини в космосі» (1947), де він стверджує, що фізіологічні та психічні процеси є онтологічно єдиними, хоч і мають різні прояви, а також мають телеологічну спрямованість на досягнення цілісності. Шелер додатково наголошує на тому, що психічні процеси впливають на ендокринну систему, яка регулює інстинкти та емоції [3].

У пошуках відповідних зв'язків звертаємося до семи рівнів давньоіндійської тантричної системи чакр. Кожна з чакр відповідає певні аспекти життя: Муладхара пов'язана з безпекою, Свадхістана — із задоволенням, Маніпура — із силою волі,

Анахата — з любов'ю, Вішуддха — із самовираженням, Аджна — з інтуїцією, а Сахасрара — із зв'язком з вищою сутністю. Давні індуси вважали, що кожна з чакр або енергоцентрів впливає на ендокринні залози та органи, що відображено в працях Аліси Бейлі [4]. З фізіологічної точки зору, цей вплив може проявлятися через зв'язок психологічного стану з вегетативною нервовою системою (ВНС), яка координує свою роботу з ендокринною системою. ВНС, що з'єднує центральну нервову систему з органами через ганглії, розташовані частково в мозку та вздовж хребта, аналогічно до розташування чакр, та може слугувати фізіологічним еквівалентом енергетичних центрів.

На основі поєднання семирівневих моделей і системи впливу енергоцентрів на організм створюється універсальна психофізіологічна модель, яка демонструє зв'язок рівнів буття (за Бьоме), сфер життя (за Поляковим), психологічного стану та його впливу на тіло через відповідність із чакрами в тантричній традиції (А. Бейлі). В цієї моделі фізична сфера асоціюється з Муладхарою, що відповідає за безпеку і пов'язана з наднирковими залозами та сечовидільною системою. Емоційна сфера пов'язана зі Свадхістаною, що має вплив на статеві залози та статеві органи. Ментальна сфера пов'язана з Маніпурою, яка впливає на підшлункову залозу і шлунково-кишковий тракт. Соціальна сфера асоціюється з Анахатою, яка впливає на тимус, серце, судини та імунну систему. Колективна сфера пов'язана з Вішуддхою, що відповідає за щитоподібну залозу і дихальну систему. Ієрархічна сфера асоціюється з Аджною, яка впливає на гіпофіз, органи чуття і периферичну нервову систему. Нарешті, сфера цілей пов'язана із Сахасрарою, що відповідає за епіфіз і центральну нервову систему.

Причинно-холістична модель вказує на те, що завдання надсистеми формують нові потреби в кожній із семи життєвих сфер. Досвід, накопичений людиною, відображається у її поведінці, яка взаємодіє з зовнішнім світом, отримуючи зворотний зв'язок. Це сприяє адаптації та підтримує внутрішній розвиток. Виникнення хвороби свідчить про відхилення від цих завдань надсистеми, вказує на необхідність зміни стилю життя та поведінки, що стимулює самовдосконалення та оздоровлення. У цьому сенсі хвороба виступає як каталізатор, який стимулює адаптаційні процеси, спрямовані на подальший розвиток і відновлення здоров'я.

Універсальна інтегративна семирівнева психофізіологічна модель здоров'я демонструє, як рівні буття людини взаємопов'язані з фізіологічними реакціями тіла при порушенні гармонії в поведінці. Ця модель об'єднує духовні, психологічні та фізичні процеси, підкреслюючи єдність тіла, духу і свідомості, та може слугувати основою для нової концепції здоров'я, придатної для практичного застосування.

Список використаних джерел

1. Колесник М.О. Теоретико-методологічні засади формування наукової картини світу в майбутніх учителів природничих спеціальностей: дис... док. пед. наук: 13.00.04 Тернопіль, 2020. 420 с.
2. Голуб О. В. Здоровий спосіб життя як призначення людини / Збірник тез доповідей за підсумками I Всеукраїнської науково-практичної конференції: "Здоровий спосіб життя – здорова нація – здорове суспільство", Кіровоград, 2010. С. 34-36. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/84826374.pdf>.
3. Scheler, M. Die Stellung des Menschen im Kosmos. Einheit Leib – Seele. 1947. München: Meindldruck GmbH., München-Pasing. URL: <https://www.projekt-gutenberg.org/scheler/menschko/chap008.html> (In Deutsch).
4. Bailey, A. A Treatise on the Seven Rays, Volume 4: The Psychological Causes of Disease. Lucis Publishing Company, 1942. URL: https://www.lucistrust.org/online_books/esoteric_healing_obooks/part_one_the_basic_causes_disease/chapter_the_psychological_causes_disease_part2 (in English).